

MINERAL RESURSLARNING TASNIFI

Abstract:

Maqolada mineral resurslarning kelib chiqishi, xomashyo turlari va sinflari, qo'llanilishi haqida dolzarb muammolar aks etadi. Minerallar ishlab chiqarish uchun xomashyoning deyarli 75 foizini beradi. Deyarli barcha transport turlari foydali qazilmalarni qayta ishlash jarayonida olingan xomashyoda ishlaydi.

Key words:

mineral resurslar, xomashyo turlari, suyuqlik, qattiq , gazsimon , boyitish zavodlari, metallurgiya zavodlari, kimyo sanoati, yoqilg'i energiyasi.

Author of the article:

https://zenodo.org/record/7600697#.Y9wcnLfowVE

Sanaqulova Roxat Eshimovna

Koson tumani 1-maktab kimyo-biologiya fani o'qituvchisi

Mineral xomashyo ishlab chiqarish sohasida qo'llaniladigan foydali qazilmalar bo'lib, ular xalq xo'jaligida, ayniqsa sanoatda muhim o'rin tutadi.

Minerallar ishlab chiqarish uchun xomashyoning deyarli 75 foizini beradi. Deyarli barcha transport turlari foydali qazilmalarni qayta ishlash jarayonida olingan xomashyoda ishlaydi.

Tasnifi: mineral kelib chiqishi xomashyo turlari va sinflari yer ostidan qazib olinadigan foydali qazilmalar mineral xomashyolar qatoriga kiradi, ular tarkibiga 200 dan ortiq minerallar kiradi, ular bir-biridan fizik shakli, tarkibi, qo'llanilishi va boshqa xususiyatlari bilan farqlanadi.

Mineral resurslarni tasniflashning yagona tizimi mavjud emas, ular foydalanish turlari va yig'ilish holati bo'yicha tasniflanadi.

Foydalanish turlari bo'yicha mineral resurslar:

yonuvchan (neft, gaz, ko'mir);

ruda (alyuminiy, mis, qalay);

metal bo'lmagan (asbest, grafit, marmar).

Mineral resurslar holatiga ko'ra turlicha bo'lishi mumkin va quyidagilarga bo'linadi:

suyuqlik (moy, mineral suv);

qattiq (tuz, ko'mir, marmar);

gazsimon (metan, geliy, yonuvchi gazlar).

Tabiiy mineral xomashyo

Tabiiy mineral xomashyolarga tog' jinslari va minerallar kiradi, ulardan qurilish materiallari va bog'lovchi moddalar (sement, gips, asbest) asosidagi xomashyolar olinadi. Issiqlik bilan ishlov berishdan so'ng mineral xomashyo shisha va keramika sanoatida qo'llaniladi, shuningdek o'g'itlar va mineral bo'yoqlar ishlab chiqarishda qo'llaniladi.

Texnogen mineral xomashyo

Metall ishlab chiqarish va qayta ishlash jarayonida hosil bo'ladigan chiqindilar hamda rangli va qimmatbaho metallar bo'lgan tog'-kon, metallurgiya, kimyo sanoati korxonalari chiqindilari texnogen mineral xomashyo hisoblanadi.

Texnogen mineral xomashyo sanoatning ma'lum tarmoqlariga mansubligiga qarab guruhlarga bo'linadi.

Xomashyo mavjud:

Konchilik korxonalari;

Boyitish zavodlari;

metallurgiya zavodlari;

kimyo sanoati;

yoqilg'i energiyasi.

Texnogen mineral xomashyo qurilishda (sement, beton ishlab chiqarishda), yo'l ishlarida (karerlarni to'ldirish, to'g'onlarni to'ldirish), mineral o'g'itlar ishlab chiqarishda keng qo'llaniladi.

Yonuvchan mineral xomashyo

Yonuvchan (yoqilg'i) foydali qazilmalari holatiga ko'ra suyuq (neft), qattiq (ko'mir, torf) va gazsimon (tabiiy va bog'langan gaz) ga bo'linadi.

Neft va gaz energiya va issiqlik manbai bo'lib xizmat qiladi: ular tufayli avtomobil dvigatellari ishlaydi, xonalar isitiladi.

Ko'mir ishlab chiqarishda ishlatiladigan asosiy energiya manbai hisoblanadi.

Torf yoqilg'i sifatida va issiqlik izolyatsiyasi sifatida ishlatiladi.

Yonuvchan minerallar minerallarning eng muhim turi hisoblanadi. Uning sharofati bilan ko'plab sanoat tarmoqlari yaratildi.

Strategik foydali qazilmalar

Strategik mineral xomashyo moddiy ishlab chiqarishning asosini tashkil etadi, bu esa mamlakatning iqtisodiy va mudofaa barqarorligini ta'minlaydi.

Strategik mineral resurslar ro'yxati geosiyosiy vaziyat, tashqi iqtisodiy aloqalar va boshqa holatlarga qarab o'zgarib turadi.

So’nggi yillarda, mamlakatimiz iqtisodiyotida aholining mineral resurslarga bo’lgan ehtiyoji sezilarli darajada oshgan. Shu jumladan, bizning ayniqsa isitish tizimiga bo’lgan ehtiyojimiz , ya’ni gaz va ko’mirga muhtojligimiz ortib bormoqda. Shunday ekan, biz bunday resurslardan oqilona foydalanishimiz zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR :

1. A.G. Isachenko, "Zamonaviy dunyoda geografiya". / 1998 yil

2. Moskvadagi atrof –muhit holati to'g'risidagi davlat hisoboti / 1992

3. G.V. Stadnitskiy, A.I. Rodionov. "Ekologiya".

4. V. V. Plotnikov "Ekologik kimyoga kirish", 1989 yil.